

Motion till riksdagen

1988/89:Sk21

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1988/89:46 om inkomstskatten för år 1989, extra avdrag för folkpensionärer, uppbörd av B-skatt och kvarskatteavgift på fyllnadsbetalningar, m.m.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen skall besluta om en rad förändringar på skatteområdet. I denna motion behandlas endast de delar som berör skatteskalorna för 1989.

Sammanfattning av vpk:s förslag

Vpk föreslår att riksdagen fattar beslut om en skattereduktion för 1989, en reduktion som utgår till nästan alla inkomsttagare. Reduktionen är i procent störst till de grupper som tjänar minst och i kronor störst till heltidsarbetande i normala inkomstlägen.

Vpk avvisar däremot följande förslag från regeringen

- sänkningar av marginalskatterna
- de förändringar av underskottsavdragen som föreslås i propositionen

Vpk föreslår att skattesatsen för inkomster i intervallet 80 000 – 85 000 kr. sätts så att den kan beräknas till 35%. I denna del tillstyrker således vpk den skattesänkning som föreslås av regeringen. (Dvs. regeringens förslag att sänka grundbeloppet, från 20% till 5%, på beskattningsbara inkomster mellan 70 000 kr. och 75 000 kr.)

Vpk:s förslag till skattereduktion

Vpk föreslår att riksdagen beslutar om en skattereduktion som startar med 500 kr. vid inkomster under 65 000 kr. och därefter stiger till maximalt 2 000 kr. vid en inkomst över 85 000 kr. Vpk vill vidare avtrappa reduktionen från inkomster över 180 000 kr., så att reduktionen helt försvinner vid inkomster över 300 000 kr.

Några exempel på reduktionen ges nedan.

Tabell 1

Inkomst	Skattereduktion i kr. enl. vpk	Marginalskatt		
		vpk	nu	prop.
–65 000 kr.	500	35 %	35 %	35 %
70 000 kr.	1 000	35 %	35 %	35 %
80 000 kr.	1 000	35 %	50 %	35 %
85 000 kr.	2 000	50 %	50 %	47 %
150 000 kr.	2 000	50 %	50 %	47 %
180 000 kr.	2 000	64 %	64 %	61 %
225 000 kr.	1 000	75 %	75 %	72 %
250 000 kr.	500	75 %	75 %	72 %
300 000 kr.	0	75 %	75 %	72 %

Propositionens innehåll

Mot. 1988/89

Sk21

Regeringen föreslår att statsskatten sänks för alla inkomster över 80 000 kr. För inkomster i intervallet 80 000–85 000 kr. (taxerad inkomst efter grundavdrag 70 000–75 000 kr.) sänks grundbeloppet från 20 till 5%. För inkomster över 85 000 kr./taxerad inkomst 75 000 kr. sänks statsskatten med 3 procentenheter. Kostnaderna för detta kan uppskattas till 2 874 milj. kr. avseende grundbeloppet samt 5 326 milj. kr. avseende sänkningen med 3 procentenheter.

I propositionen redovisas konsekvenserna av denna omläggning för inkomsttagare utan underskottsavdrag enligt följande:

Tabell 2

Lön	Skatteminskning	Skatteminskning i %
80 000	0 kr.	0.0 %
100 000	1 110 kr.	2.9 %
120 000	1 710 kr.	4.0 %
140 000	2 310 kr.	4.4 %
160 000	2 910 kr.	4.6 %
180 000	3 510 kr.	4.6 %
200 000	4 110 kr.	4.6 %
250 000	5 610 kr.	4.4 %
400 000	10 110 kr.	4.2 %

Enligt propositionen skulle detta ge följande "förändringar av inkomst efter skatt år 1988 till 1989" vid nedan angivna löneökningar och genomsnittliga avdrag.

Tabell 3

Lön 88	Snittavdrag 88	Inkomst efter skatt 88	Procentuell ökning av inkomst efter skatt 88–89 vid löneökning på	
			4 %	7 %
50 000	900	37 313	3.4	5.9
70 000	1 850	50 656	3.4	6.1
80 000	2 350	57 328	3.5	6.2
100 000	4 050	68 966	4.3	6.6
120 000	7 500	80 573	4.8	7.2
140 000	11 500	92 483	5.2	7.5
150 000	13 500	98 438	4.9	6.6
160 000	15 300	103 312	4.6	6.4
180 000	18 900	112 221	5.0	6.8
200 000	22 300	121 028	4.8	6.1
250 000	30 600	137 774	5.2	6.7
400 000	47 400	182 928	7.0	8.7

Av tabell 2 framgår att den som tjänar fyra gånger mer får en tio gånger så stor skattesänkning.

Propositionen innebär vissa reduceringar av värdet av underskottsavdragen, men även om man tar hänsyn till detta blir skillnaden i skatteminskning väsentlig, som framgår av vår uppskattning nedan.

Mot. 1988/89
Sk21

Tabell 4

Inkomst 88	Skattesänkning (med typiska avdrag)	
	kr.	%
100 000	960	1.4
125 000	1 560	1.9
150 000	2 160	2.2
175 000	2 820	2.6
200 000	3 510	2.9
250 000	4 710	3.4
300 000	5 610	3.5
350 000	6 360	3.4
400 000	7 110	3.4

Tabell 5

Jämförelse mellan vpk:s skattereduktion och regeringens förslag om marginalskatteminskning (minskningar i kr.)

Inkomst	Skattereduktion i kr. enl. vpk	Regeringens förslag i kr.
-65 000	500	0
70 000	1 000	0
80 000	1 000	0
85 000	2 000	250
100 000	2 000	1 110
120 000	2 000	1 710
150 000	2 000	2 610
180 000	2 000	3 510
225 000	1 000	4 860
250 000	500	5 610
300 000	0	7 110
400 000	0	10 110

Tabell 6

Jämförelse mellan vpk:s och regeringens förslag (totaleffekt)

Inkomst 88	Skattesänkning i kr..	
	Vpk (skattereduktion + matmomseffekt)	Regeringen (sänkta marginalskatter vid typiska avdrag)
80 000	3 000	0
100 000	4 000	960
125 000	4 000	1 560
150 000	4 000	2 160
175 000	4 000	2 820
200 000	3 550	3 510
250 000	2 500	4 710
300 000	2 000	5 610
350 000	2 000	6 360
400 000	2 000	7 110

Regeringens motiv

Regeringens motiv för att justera skatteskalorna för 1989 är "att det blir möjligt att uppnå reallöneförbättringar även vid låga nominella löneökningar" (prop. sid. 37).

Motivet för justeringen av skatteskalan är således att försöka bromsa snabba/höga löneökningar och i förlängningen av detta bromsa inflationen och stärka industrins konkurrenskraft.

Mot. 1988/89

Sk21

Skattepolitik och samhällsekonomi under 80-talet

Under 80-talet har skatteskalorna förändrats i tre omgångar. Det har varit kännetecknande för dessa omläggningar att marginals-katten har sänkts och att stegen i skalan har minskats så att den nu bara omfattar fyra steg. Konsekvenserna av detta har varit att höginkomsttagare har gynnats. Detta gäller i synnerhet höginkomsttagare utan eller med små underskottsavdrag.

Det är dessutom troligt att gruppen höginkomsttagare har kompenserat sig för avdragsbegränsningarna genom att "justera" sina relativa underskottsavdrag. Enligt statistik angående underskottsavdrag redovisade inkomsttagare med 500 000 kr. år 1978 genomsnittliga underskottsavdrag på 101 000 kr. 1986 redovisade denna grupp bara avdrag på 54 400 kr. Relationen mellan inkomst och avdrag hade förändrats från 1–5 1978 till 1–10 1986. Det kan noteras att någon motsvarande minskning av underskottsavdragen inte kan påvisas i normala inkomstlägen. Det är således troligt att effekterna av minskade underskottsavdrag i nuläget slår relativt hårdare i vanliga inkomstlägen än i höginkomstlägen.

Skatteomläggningarna förutsatte att höginkomsttagare skulle visa återhållsamhet med lönekrav. Någon större sådan återhållsamhet har dessa emellertid inte visat, och detta har förstärkt tendenserna till ökade inkomstklyftor.

Samtidigt som omläggningen av skatteskalorna har gynnat höginkomsttagarna har det under 80-talet skett en mycket snabb förmögenhetsstillväxt i företagsektorn och bland de hushåll som har kunnat göra placeringar på finans- och kapitalmarknaden. Detta har medfört att inkomst- och förmögenhetsklyftan har vuxit under 80-talet.

Frågan om skatteskalor för 1989 och riksmötet våren 1988

Frågan om skatteskalorna för 1989 behandlades av riksdagen och skatteutskottet våren 1988. Alla oppositionspartierna hade i motioner rest krav på förändringar av inkomstskatterna för 1989. Utskottsmajoriteten (läs socialdemokraterna) ville dock inte gå med på någon förändring av skatteskalorna för 1989. Utskottsmajoriteten formulerade följande yttrande:

Utskottet anser att frågan om de betydande förändringar som föreslås i de olika motionerna – och som enligt vad som ovan sagts torde komma att behandlas i RINK – är för tidigt väckt. Ett ställningstagande till sådana långtgående åtgärder bör enligt utskottets uppfattning följaktligen anstå och utskottet avstyrker därför de berörda motionsyrkandena (SkU 1987/88:24 sid. 24).

Vpk ville redan våren 1988 besluta om förändringar av skatteskalorna för 1989. Förändringar som skulle innebära att låg- och normalinkomsttagare skulle få skattelindring samtidigt som skärpningar skulle införas för höginkomsttagare. Vpk:s förslag byggde dessutom på ett realistiskt antagande om en löneutveckling på ca 7%. De borgerliga partierna, särskilt fp och m, ville

också ha beslut om förändringar våren 1988, men i motsatt riktning. På grund av detta kunde ingen enighet nås. Därför kunde socialdemokraternas linje "vänta och se till RINK lägger förslag" vinna majoritet.

Mot. 1988/89
Sk21

Skattefrågan i valrörelsen 1988

Den politiska oppositionen hade således redovisat klara skattepolitiska alternativ inför valrörelsen 1988. Socialdemokraterna däremot hade inte redovisat vad de ville.

Under valrörelsen kritiserades de fördelningspolitiska aspekterna av de borgerliga partiernas förslag mycket hårt. I synnerhet gällde detta folkpartiets alternativ. Folkpartiet hade grovt sett föreslagit marginals-kattesänkningar på ca 4% och de facto skattehöjningar i mycket låga inkomstlägen.

I detta perspektiv framstår det som svårförståeligt att regeringen nu kan lägga fram en proposition om marginals-kattesänkningar utan fördelningspolitiska resonemang. En proposition som kan kritiseras från samma utgångspunkter som folkpartiets förslag för 1989.

Marginals-kattesänkningar och avtalsrörelsen

Regeringen hävdar att marginals-kattesänkningar skulle leda till lugnare avtalsrörelser (läs lägre lönekrav). Detta är ett omtvistat resonemang. Lägre marginals-katter borde leda till lägre krav bland höginkomsttagare, men det är inte lätt att påvisa att så skett under 80-talet trots att betydande marginals-kattesänkningar genomförts under denna period. Det förekommer t.ex. VD-löner inom databranschen (1986) på över 100 000 kr i månaden, dvs. årslön av tjänst på ca 1 200 000 kr. Detta tyder inte på någon större återhållsamhet bland höginkomsttagarna under 80-talet.

En sänkning av marginals-katten får dessutom automatiskt den effekten att en höginkomsttagare får mer köpkraft i kronor än en låginkomsttagare efter skatt – och detta redan före en löneökning. Om den lågavlönade då vill behålla ett oförändrat relativt avstånd till höginkomsttagaren, så måste låginkomsttagaren begära mer i nominell löneökning än annars. Detta samband betonades också i en studie från IUI 1983, där det hävdades att progressiviteten snarast hade en dämpande effekt på lönekraven, eftersom den motverkar kraven på dyra låglönesatsningar.

Resonemanget att sänkta marginals-katter kan leda till högre lönekrav bland lägre inkomsttagare redovisas i tabellen nedan.

Enligt en beräkning skulle en sänkning av marginals-katten med 3% och en löneökning med 5% liksom en inflation på 5% med genomsnittliga under-skottsavdrag leda till följande konsekvenser:

Tabell 7

Inkomst 88	Nettolöneökning		Reallöneökning
	kr.	%	%
75 000	2 416	4.5	-0.5
100 000	3 582	5.2	0.2
125 000	4 838	5.7	0.7
150 000	5 463	5.5	0.5
175 000	6 184	5.6	0.6
I intervallet 50–100 000	4.3–5.2		
200 000	6 584	5.5	0.5
225 000	7 198	5.6	0.6
250 000	8 140	5.9	0.9
275 000	8 932	6.0	1.0
300 000	9 726	6.1	1.1
325 000	10 368	6.0	1.0
400 000	12 598	6.0	1.0
I intervallet 200–400 000	5.5–6.0		

Mot. 1988/89
Sk21

Slutsats: Vill låglönetagarna i exemplet ovan behålla sin relativa köpkraft gentemot höginkomsttagarna, så bör de begära större procentuella påslag än höginkomsttagarna.

Detta skulle kunna leda till följande bruttolönebehov (med hänsyn tagen till typiska underskottsavdrag):

Tabell 8

Inkomst	Bruttolönebehov %	Inkomst	Bruttolönebehov %
75 000	5.3	200 000	2.2
100 000	4.4	250 000	1.0
125 000	3.3	300 000	-0.2
150 000	2.9	350 000	-1.1
175 000	2.7	400 000	-1.7

Det är dock föga troligt att höginkomsttagarna verkligen kommer att acceptera inga eller marginella löneökningar. I praktiken kan därför omfattande marginalskautesänknningar utan andra fördelningspolitiska åtgärder leda till ökade krav på arbets- och avtalsmarknaden. Då skulle en eventuell sänkning av marginalskautesna snarast motverka sina egna syften.

Bedömning av propositionens effekter

Enligt propositionen kommer ett beslut i enlighet med dess innehåll att medföra att "alla" löntagare kommer att få reallöneförbättringar redan vid låga nominella löneökningar. Ett beslut i enlighet med propositionen kan således enligt regeringen underlätta avtalsrörelsen så att avtal kan tecknas på en lägre nivå än annars. I förlängningen kan detta bromsa inflationen och förbättra landets konkurrenskraft.

Enligt många bedömningar i massmedia och från PK-banken är detta emellertid inte riktigt. I en rapport från PK-banken (88-09-06) skulle

regeringens förslag få bl.a. följande konsekvenser (PK-bankens utredare har räknat på en marginalsattesänkning på 3%, löneökningar på 8% och prisökningar på 6,5%):

”Hushåll med låga inkomster (exempelvis som en följd av deltidsarbete) och som dessutom har underskottsavdrag kan t.o.m. få försämringar jämfört med 1988”.

Rapporten fortsätter:

”Två-barnsfamiljen med en deltidsarbetande skulle vid 6% i löneökning få en större försämring av ekonomin jämfört med 1988. Det gäller även familjen utan underskottsavdrag.”

Enligt Göteborgs-Posten den 29 oktober 1988 leder regeringens förslag till en skattesärpning på 200 kr. för inkomsttagare under 80 000 kr. Detta genom att värdet av grundavdraget 10 000 kr. minskar genom förväntad inflation. Denna grupp omfattar ca 3 miljoner personer. Dessutom får ca 250 000 löntagare i det relativt normala inkomstläget runt 140 000 kr. en höjning av sin marginalskatt från 50 till 61%. Detta genom att brytpunkten inte höjs och genom frånvaron av inflationsskydd i skatteskalen samt minskat värde av underskottsavdragen. I denna grupp härrör underskottsavdragen vanligen från småhusboende, ett boende som är mycket vanligt bland barnfamiljerna.

I detta sammanhang vill vi erinra om ett citat från LO:s skatteutredare i skriften Skatt efter förmåga (augusti 1987): ”Vi vill emellertid hävda att den marginalsattesänkning ännu inte har presenterats, som ger en industriarbetare med trefjärdedelsarbetande hustru, två barn och ett nyinköpt hus för 500 000 kr en bättre situation än förut.”

Det kan alltså konstateras att det på intet vis är oomtvistat om regeringens förslag verkligen leder till sattesänkningar för alla grupper.

Vpk:s slutsatser och förslag

Av de skäl som redovisats ovan och i detta avsnitt kan vpk inte tillstyrka regeringens förslag vad gäller skatteskalorna för 1989. Vpk anser att förslaget inte uppfyller sina egna mål om att skapa förutsättningar för låga avtalskrav.

Vpk stöder tanken på åtgärder som bromsar inflationen men hävdar att regeringen i sin strävan att dämpa inflationen alltför ensidigt betonar lönebildningens roll. När det gäller åtgärder mot inflationen och företagets mycket kraftiga vinstökningar, liksom den mycket snabba förmögenhetstillväxten inom företagen och vissa grupper av privata hushåll, vill vi återkomma i ett annat sammanhang.

Vpk ser skattepolitiken ur ett fördelningsperspektiv. Vi har i en skattepolitisk motion, 1987/88:Sk474, redovisat hur vi ser på skattepolitiken i ett större sammanhang. Vi vill bl.a. minska skatterna på arbetsinkomster och ersätta dessa med beskattning direkt i produktionsledet. Hela skattesystemet är dock föremål för utredningar, som förväntas lägga förslag under våren 1989. Vi menar därför att det kan finnas skäl att avvakta med större skattepolitiska förändringar under hösten 1988.

Vi ser därför med förvåning på socialdemokraternas omsvängning från våren 1988 vad gäller skatteskalorna för 1989. Vi menar att det fanns vissa

skäl för skatteutskottets bedömning från våren 1988 – att vänta med större förändringar i avvaktan på en samlad bedömning av utredningarnas förslag. Dock menade vpk att en enkel reform och beslut om en skattereduktion för 1989 kunde ha tagits. Vi vidhåller denna uppfattning.

Genom en skattereduktion i enlighet med vpk:s förslag tillgodoses några av de intentioner som regeringen redovisar i sin proposition, bl.a. angående visst utrymme för lägre löneökningsskrav. Samtidigt är vpk:s förslag fördelningspolitiskt positivt för låg- och normalinkomsttagare. Vpk:s förslag påverkar inte heller underskottsavdragen för normalinkomsttagare, som bor i egna hem, och förslaget ger fullständig handlingsfrihet för skattepolitiken under kommande år.

Vi vill avslutningsvis poängtera att den fråga som egentligen borde ha varit föremål för en intensiv skattepolitisk debatt inför kommande år är kommunalskatterna. Det är ett känt faktum att för de flesta löntagare och hushåll så betyder dessa skatter vida mer än statsskatten och dess marginaleffekter. Det är dessutom så att kommunalskatternas storlek påverkar utfallet av marginaleffekterna i skattesystemet.

Angående kommunalskatterna avser vpk att återkomma i annat sammanhang. Vi vill dock redan nu poängtera att det hade varit av stort värde såväl för kommunerna som för avtalsrörelsen, om regeringen på detta stadium hade redovisat åtgärder i syfte att ge kommunerna en vidgad ekonomisk ram, så att kommunalskattehöjningar kunde begränsas och den kommunala servicen tryggas.

Hemställan

Med hänvisning till det i motionen anförda hemställs

1. att riksdagen avslår propositionens förslag till skatteskala för 1989,
2. att riksdagen beslutar att skattesatsen för inkomster i intervallet 80 000–85 000 kr. sätts så att den kan beräknas till 35%,
3. att riksdagen beslutar om en skattereduktion för 1989 enligt motionens förslag.

Stockholm den 14 november 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Lars Bäckström (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Mot. 1988/89
Sk21